

tendeerde dus dat de wetenschap zich alleen vrij kan ontplooiën, wanneer zij uitgaat van de gereformeerde beginselen.

De theologie is voor Kuyper de koningin van de wetenschappen. Hij rechtvaardigt echter haar bestaansrecht niet met haar beroepsuitgang, maar wetenschappelijk, zoals dat ook in Duitsland het geval was. Elke faculteit heeft haar eigen werkelijkheidsgebied en gaat daarbij uit van het door God daarin gegeven beginsel. De theologie daarentegen heeft God tot voorwerp, zover als Hij zich in de bijbel aan de mensheid heeft geopenbaard (Kuyper spreekt van de 'kennis Gods'). Op grond van de bijbel kan de gelovige theoloog de grondstructuur van de gehele werkelijkheid met haar beginselen beschrijven. De dogmatiek vormde daarom voor Kuyper de kroon van de theologie. De theologische hoogleraar is in zijn werk alleen aan de openbaring van God gebonden. Toch moest hij volgens Kuyper de drie Formulieren van Enigheid ondertekenen, niet om zich daarmee aan het kerkelijk gezag te onderwerpen, maar omdat daarin de autoriteit van Gods openbaring (*in concreto*: de bijbel als Gods Woord) wordt beleden.

De kerkelijke opleiding in Amsterdam

Bij de Hoger Onderwijswet werd het athenaeum van Amsterdam tot universiteit verheven. Deze zou door de gemeente Amsterdam moeten worden gefinancierd. Heemskerk had echter als voorwaarde gesteld dat het gemeentebestuur de universiteit volledig zou inrichten, dus met een theologische faculteit. Hier ging de stad echter eigen wegen. Allereerst stelde het gemeentebestuur in 1878 de beide lutherse en de beide doopsgezinde hoogleraren tevens tot hoogleraren aan de theologische faculteit aan en kon zo een deel van het onderwijs goedkoop bekostigen.⁷⁸ Deze traditie zou bij hun opvolgers worden gehandhaafd. Het gemeentebestuur stelde verder twee hoogleraren aan, die men als de pendant van de staatshoogleraren aan de rijksuniversiteiten kan beschouwen. In 1878 viel de keus op P.D. Chantepie de la Saussaye en in 1879 op J.J. van Toorenbergen als opvolger van W. Moll. Beiden konden tot de orthodoxie in de hervormde kerk gerekend worden. De gemeenteraad wilde kennelijk een alternatief voor de Vrije Universiteit opbouwen. Het enige wat nog ontbrak, was de hervormd-kerkelijke opleiding.

Het gemeentebestuur had al in 1877 bij de Synode om de instelling van twee kerkelijke hoogleraren verzocht, maar dit was niet doorgegaan, omdat geen van beide partijen de traktementen wilde betalen. De Amsterdamse chemicus J.W. Gunning tastte daarop andere mogelijkheden af. Op 14 november van dat jaar bezocht hij zijn vriend M.J. van Lennep en vroeg hem 'het Class. Bestuur te bewegen tot het

78. De Leidse theologische faculteit nam 1877 Tiele in volledige dienst als hoogleraar in de godsdienstgeschiedenis, ook al bleef hij daarnaast de functie van professor aan het remonstrants seminarie waarnemen. Na zijn dood in 1902 werden beide functies weer gescheiden.